

ERKEN DEVİR İSLÂM MİMARİSİNDE

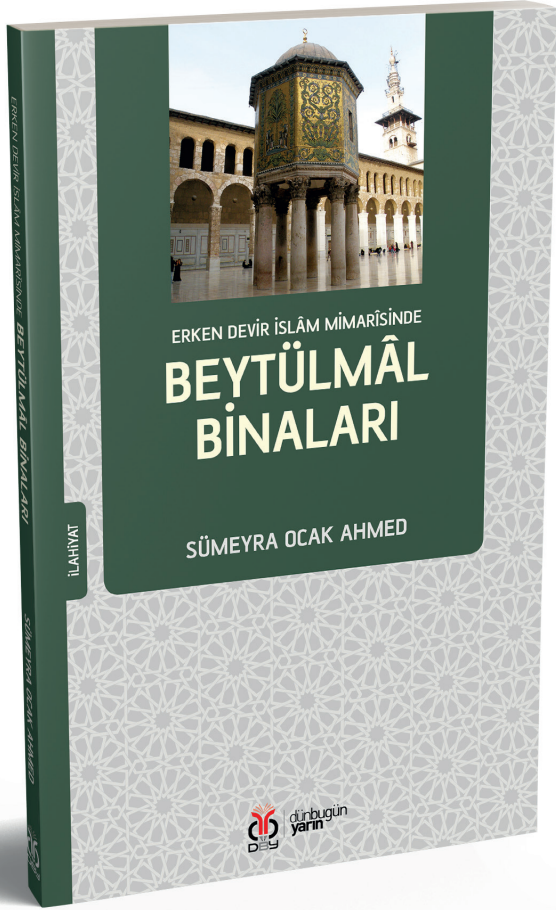
BEYTÜLMÂL BİNALARI

SÜMEYRA OCAK AHMED

İLÂHIYAT

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 259
İlahiyat: 16

ISBN 978-625-8371-67-3
Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2022

Yazar:
Sümeyra Ocak Ahmed

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Dizi Editörü:
Seyyid Sancak

Kitap Editörü:
Aziz Doğanay

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Erken Devir İslâm Mimarîsinde Beytül-mâl Binaları

/ Sümeyra Ocak Ahmed (Dr. Öğr. Üyesi) __ Editör: Aziz Doğanay (Prof. Dr.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2022.

126 s. ; 13,5 x 21,0 cm __ (DBY Yayınları ; No. 259) __ Dizin var

ISBN 978-625-8371-67-3

1- İslâm Tarihi 2- İslâm Sanatları 3- Mimari

Bu kitap 26.07.2010 tarihinde Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Aziz Doğanay danışmanlığında tamamlanan "Erken Devir İslâm Mimarîsinde Beytül-mâl (Hazine) Binaları" başlıklı yüksek lisans tezinin tekrar gözden geçirilmesiyle hazırlanmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu - Fatih / İstanbul
Tel.: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar	5
Takdim	9
Önsöz	11
Giriş ve Amaç	13

I. BEYTÜLMÂL

A. Beytül-mâl'in Tanımı	17
B. Beytül-mâl'in Mahiyeti	19
1. Beytül-mâl'in Gelir Kaynakları.....	20
2. Beytül-mâl'in Harcama Yerleri.....	21
C. Beytül-mâl'in Ortaya Çıkışı	23
1. Hz. Peygamber (s.a.s) Döneminde Beytül-mâl.....	23
2. Râşid Halifeler Döneminde Beytül-mâl.....	24
3. Emevî, Abbâsî Devirleri Ve Sonrasında Beytül-mâl.....	25
D. Kamu Mallarının Muhafaza Edildiği Mekân Olarak Beytül-mâl	27

KATALOG
II. ERKEN DEVİR İSLÂM MİMARİSİNDE
BEYTÜLMÂL BİNALARI

A. Şam Ümeyye Camii ve Kubbetü'l-Hazne	35
1. Şam Ümeyye Camii.....	35
2. Kubbetü'l-Hazne	39
B. Amr b. Âs Camii ve Beytül-mâl Binası	55
1. Amr b. Âs Camii	55
2. Beytül-mâl Binası.....	60
C. Hama Ulu Camii ve Kubbetü'l-Hazne	69
1. Hama Ulu Camii.....	69
2. Beytül-mâl (Kubbetü'l-Hazne).....	72
D. Harran Ulu Camii ve Beytül-mâl Binası	79
1. Harran Ulu Camii.....	79
2. Beytül-mâl Binası.....	86
E. Kurtuba Ulu Camii ve Beytül-mâl Odası	87
1. Kurtuba Ulu Camii.....	87
2. Kurtuba Ulu Camii Beytül-mâl Odası.....	92
F. Kudüs Mescid-i Aksâ ve Kubbetü's-Silsile	99
1. Mescid-i Aksâ.....	99
2. Kubbetü's-Silsile	100
G. San'a Ulu Camii ve Beytül-mâl Binası	105
1. San'a Ulu Camii	105
2. Beytül-mâl Binası.....	109
Değerlendirme ve Sonuç	111
Kaynakça	119
Dizin	123

Önsöz

Yaklaşık on iki yıl önce yüksek lisans tezi olarak tamamlanan bu çalışmada Erken Devir İslâm Devletleri için önemli bir müessese olan beytül-mâl, özellikle fizikî mekân olarak ele alınmıştır. Erken dönemde beytül-mâlin nerelerde muhafaza edildiği üzerinde durularak bu mekânların günümüze ulaşabilen örnekleri tespit edilmiş ve tespit edilen yapılar; dönem, mimarî ve tezyinî özellikleri ile incelenmiştir.

Şam Ümeyye Camii, Amr b. Âs Camii, Kurtuba Ulu Camii gibi yapıldıkları dönemde olduğu gibi bugün de İslâm mimarisinin en önemli örneklerinden olan eserlerin bünyesinde bulunan ancak daha önce müstakil olarak yeterince incelenmemiş olan bu yapıların ortaya çıkışı, değişimi ve bugün görülebilen örneklerinin durumları hakkında bilgi verilmiştir. Fotoğraf, plan ve çizimlerle desteklenen bu çalışmada beytül-mâl yapılarına özel bir bakış kazandırılmaya çalışılmıştır.

2010 senesinde tamamlanan bu yüksek lisans tez çalışması, Türk İslâm Sanatları alanında yeni çalışmalar yapacak olanlara bir örnek olması bakımından kıymetli Hocam Prof. Dr. Aziz Doğanay'ın teşvikleri ile basım aşamasına gelmiştir. Bu vesile ile yüksek lisans ve doktora çalışmalarım boyunca yardımları,

teşvikleri ve tecrübeleri ile yetişmemde büyük katkısı olan kıymetli Hocam Prof. Dr. Aziz Doğanay'a teşekkür ederim. Beytül-mâl konusundaki yayınlarından istifade ettiğim ve tezimi okuyarak değerlendirmelerde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Erkal ve Prof. Dr. Celal Yeniçeri'ye Yüce Allah'tan rahmet dilerim. Katkılarından dolayı, yüksek lisans tez jürimde bulunan değerli Hocam Prof. Dr. Hüsrev Subaşı'ya ve yüksek lisans dönemindeki desteklerinden dolayı Türkiye Milli Kültür Vakfı ve İlim Yayma Vakfı'na, manevi desteklerinden dolayı aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Sümevra Ocak Ahmed

Ekim 2022

Kaynakça

- ABDUH, Abdullah Kamil Musa, el-Ümeviyyûn ve âsâruhümü'l-mimarîyye fî İfrikiyye ve Mısır ve'l-Yemen, Dârü'l-Âfâki'l-Arabiyye, Kahire 2003.
- ACAR, Abdurrahman, "Mescid-i Nebî'nin İnşası ve Fonksiyonları", *Örnek İnsan Hz. Muhammed* (ed. Mehmet Mahfuz Söylemez), Çorum 2006, 41-46.
- AHMED, Mahmud, *Cami-i Amr b. Âs bi'l-Fustat*, Vizaretü'l-Maârifî'l-Umumiyye Kahire 1938.
- AHSEN, Menazır, "Beytül-mâl ve İslâm Ekonomisindeki Rolü", Mehmet Erkal (çev.), *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Erzurum 1986, sy: 6, s. 219-228.
- AMWAR, G. Chejne, *Muslim Spain; Its History and Culture, The A Short Account of Early Muslim Architecture* University of Minnesota, Minneapolis 1976
- ATEŞ, İbrahim, "Şam Ümevye Camii ve Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, 1978, sy.12, s. 27-91
- AYKAÇ, Fettah, *K.A.C Creswell'e Göre Erken Dönem İslâm Mimarisi*, İstanbul, 2020, c.1.
- BEATTIE, Andrew, "Hama", *International dictionary of historic places: Middle East and Africa*, K.A Berney & Trudy Ring (ed.), Fitzroy Dearborn Publishers, c. IV, Chicago 1996.
- BEKSAÇ, A. Engin, "Kurtuba Ulu Camii", *DİA*, Ankara 2002, c. 26, s. 453-454.
- BRİSCH, Klaus, "Observations on the Iconograpy of the Mosaics in the Great Mosque at Damascus", *Content and Context of the Visual Art in the Islamic World; papers from a collagium In memory of Richard Ettinghausen*, Institute of Fine Arts, New York University 2-4 April 1980, Pennsylvaiia 1988, s. 13-20.
- el-BUHÂRÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *Sahihu'l-Buhârî*, Beyrut-Lübnan (t.y), c. I.

- BURCKHARDT, Titus, *Art of Islam: Language and Meaning*, World of Islam Festival Publishing London 1976.
- BURNS, Ross, *Monuments of Syria*, I. B. Tauris XV, London 1992.
- CORBETT, Eustace K., "The Mosque of Amr at Cairo", *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland (JRAS)*, London 1890, c. 22, s. 759-800.
- CRESWELL, K.A.C. "The Legend That Al-Walid Asked For And Obtained Help From The Byzantine Emperor", *Islamic Architecture; Text and Studies*, (collected and reprinted by Fuat Sezgin) c. VI, 2008, s. 250-261.
- CRESWELL, K.A.C, *A Short Account of Early Muslim Architecture*, Penguin Books, Great Britain 1958.
- CRESWELL, K.A.C, *A Short Account of Early Muslim Architecture*, Cairo American University Press, Cairo 1989.
- CRESWELL, K.A.C, *Early Muslim Architecture; Umayyads, Early Abbasids & Tulunids*, v. I, New York, 1969/1979.
- ÇAM, Nusret, *İslâm'da Sanat Sanatta İslâm*, Akçağ Yayınları, 3. baskı, Ankara 1999.
- DUNLOP, M., "Bardha'a", *The Encyclopaedia of Islam*, Leiden 1960, c. I, s. 1040-1041.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. el-Eş'as el-Sicistânî, *es-Sünen*, Daru'l-Hadis, Suriye (t.y), c. II.
- ENDERLEİN, Volkmar, "Suriye ve Filistin; Emevî Halifelîği: Mimari", *İslam Sanatı ve Mimarisi*, Markus Hattstein & Peter Delius (ed.), Literatür yayınları, İstanbul 2007, s. 64-71
- ENDERLİN, Volkmar, "Suriye ve Filistin Halifelîği: Yapı Malzemeleri", *İslam Sanatı ve Mimarisi*, M. Hattstein, Peter Delius (ed.), Literatür yayınları, İstanbul 2007, s. 80-87.
- ERKAL, Mehmet, "Beytül-mâl", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, İstanbul 1992, c. s. 90.
- EYİCE, Semavî, "Amr b. Âs Camii", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, İstanbul 1991, c. 3, s.
- FERRO, Maribel. "Cordoba", *Medieval Islamic Civilization*, Josef W. Meri (ed.), New York 2006, c. 1, s. 176-178.
- FÉHÉRVARI, G., "Harran", *The Encyclopaedia of Islam*, London 1971, c. 3, s. 227-230.
- FLOOD, F.B. "Umayyad Mosque, Damascus", *Medieval Islamic Civilization*, Josef W. Meri, (ed.), Routledge, New York 2005, c.II, s. 844-846.
- GRABAR, Oleg, *The Dome Of The Rock*, Cambridge, 2006.
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Salih Tuğ (çev.), İrfan Yayınları, 5. baskı, İstanbul 1993, c. II
- HİLLENBRAND, Robert, *Islamic Architecture*, Edinburgh University Press, Edinburgh 1994.

- HİLLENBRAND, Robert, *Islamic Architecture in North Africa*, London 1976.
- İMAMUDDİN, S.M., *Muslim Spain: 711-1492*, E. J. Brill, Leiden 1981.
- İBN CÜBEYR, *Endülüsten Kutsal Topraklara*, İsmail Güler (ed.), Selenge yayınları, İstanbul 2003
- İBN RÛSTE, *el-A'lakü'n-nefise* (Islamic Geography, ed. Fuat Sezgin), Frankfurt am Main: Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften, Germany 1992.
- el-İSTAHRÎ, Ebû İshak el-Fârisî, *Mesâlikü'l-memâlik*, (ed. M.J de Goeje), Leiden, 1967.
- İSTAHRÎ, *Ülkelerin Yolları*, (çev. Murat Ağarı), İstanbul 2015.
- KEENAN, Brigid, *Damascus: Hidden Treasures Of The Old City*, Thames & Hudson, London 1999.
- KHOURY, Nuha N. N., "The Meaning of the Great Mosque of Cordoba in the Tenth Century", *Muqarnas*, Leiden 1996, sy. 13, s. 80-98.
- KUBİSCH, Natascha, "İspanya ve Fas; Endülüsten Emevîleri: Mimari", *İslam Sanatı ve Mimarisi* Markus Hattstein, Peter Delius (ed.), Literatür yayınları, İstanbul 2007, s. 220-229.
- el-KUDÂT, Zekeriyâ Muhammed. "Hz. Peygamber Dönemi'nde Beytül-mâl", Mehmet Nuri Güler (çev.), *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Şanlıurfa 1996, sy. 2, s. 215-249.
- LEWCOCK, Renold, *The Old Walled City of San'a*, Unesco, Belgium 1986
- MİCHELL, G., *Architecture of Islamic World*, Thames and Hudson, London 1978.
- MUHAMMED, Suad M., *Mesâcidü Misr ve Evliyâuha'e-Salihîn*, Kahire 1971, c.1.
- en-NESAİ, *Sünen-i Nesâi*, Mısır (t.y), c. I.
- NÂSİR-I HÛSREV, *Sefernâme*, (çev. Abdülvehhab Terzi), İstanbul, 1994.
- NUMANİ, Mevlana Şibli, *Bütün Yönleriyle Hz. Ömer ve Devlet İdaresi*, Talip Yaşar Alp(çev.), Hikmet yayınları, İstanbul 1975
- ÖZTÜRK, Said, *İstanbul Tereke Defterleri: Sosyo-ekonomik Tahlil: Askerî Kassama Ait Onyedinci Asır, Osmanlı Araştırma Vakfı yayınları*, İstanbul 1995.
- PETERSAN, Andrew, *Dictionary of Islamic Architecture*, Routledge, London 1996.
- RAMBACH, Arianne D'Ottone, HİSCHLER Konrad, VOLLANDT Ronny (ed), *The Damascus Fragments: Towards a History of the Qubbat al-khazna Corpus of Manuscripts and Documents*, Beyrut 2020.
- al-RATROUT, Haithem, *The Architectural Development of al-Aqsa Mosque in Islamic Jerusalem: in the Early Islamic Period: Sacred Architecture in the Shape of "the Holy"*, Dundee: 2004.

- SERJEANT R.B & LEWCOCK R., *San'a an Arabian Islamic City*, World of Islam Festival Trust, London 1983.
- SEYBOLD, C.F& JIMENEZ, M.O., "Kurtuba", *The Encyclopaia of Islam*, Leiden 1979, c. V, s. 510-512.
- SPIERS, R. Phene, "Great Mosque of Damascus", *Islamic Architecture; Text and Studies*, (collected and reprinted by Fuat Sezgin), 2008, c. VI, s. 38-57.
- STERLİN, Henri, *ISLAM: Early Architecture from Baghdad to Cordoba*, Taschen, New York 1996.
- ŞEŞEN, Ramazan, *Harran Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, Ankara 1996.
- et-TİRMİZİ, Muhammed b. İsâ, *el-Camiuu's-sahih*, Lübnan (t.y), c. III.
- TOURNEAU, R. Le, "Bayt al-Mâl", *Encyclopaia of Islam*, London 1960, c. I, 1141-1149.
- ULUÇAM, Abdüsselam, "Hama Ulu Camii", *DİA*, İstanbul 1997, c. 15, s. 398-399.
- VEFİK, Abdurrahman, *Tekâlif Kavâidi*, Matbaa-i Kader, İstanbul 1328.
- YÂZİCİ, Tâlib, "Emeviyye Camii", *DİA*, İstanbul 1995, c. XI, s. 109-111.
- YENİÇERİ, Celal, *İslâm'da Devlet Bütçesi*, Şamil Yayınevi, İstanbul 1984
- YETKİN, Suud Kemal, *İslâm Mimarisi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk ve İslâm Sanatları Tarihi Enstitüsü Yayınları, 2. baskı, Ankara 1959.
- ZEKERİYYÂ, Ahmed Vasfi, *Cevle Eseriyye fi ba`zi'l-bilâdi`ş-Şâmiyye*, Dimaşk 1984.

Elektronik Kaynaklar ve Erişim Tarihleri

- Amr b. Âs Camii fotoğrafı*, www.brooklynmuseum.org (13 Eylül 2022)
- Amr b. Âs Camii eski fotoğrafı*, www.archnet.com (6 Nisan 2010)
- Amr b. Âs Camii eski bir fotoğrafı*, www.brooklynmuseum.org (13 Eylül 2022)
- Amr b. Âs Camii eski bir çizim*, 1902, www.scholarship.com (6 Nisan 2010)
- Hama Ulu Camii fotoğrafı*, 20. yy, www.archnet.com (20 Haziran 2010)
- Hama Ulu Camii avlu fotoğrafı*, 2001, www.shunya.net (3 Şubat 2010)
- Harran Ulu Camii fotoğrafları*, 20. yy, www.archnet.com (20 Haziran 2010)
- Kurtuba Ulu Camii planı*, 2003, www.archnet.com (8 Nisan 2010)
- San'a Ulu Camii fotoğrafı*, 1983, www.archnet.com (16 Haziran 2010)
- San'a Ulu Camii fotoğrafı*, 1987, www.archnet.com (16 Haziran 2010)
- Şam Ümeyye Camii kubbetü'l-hazne fotoğrafı*, 1997, www.britannica.com (10 Haziran 2010)
- Şam Ümeyye Camii planı*, (t.y.), www.archnet.com (15 Mart 2010)
- Şam Ümeyye Camii kubbetü'l-hazne fotoğrafı*, 1862, www.rct.uk.com (13 Ekim 2022)

Dizin

- A**
- Abbâsi Halifesi el-Mehdî 106
- Abbâsi/ler 21, 25, 26, 30, 37, 40, 41, 69, 106
- Abdulaziz b. Mervan 56
- Abdûmelik b. Mervan 99
- Aldullah b. Amr 62
- Ali b. el-Rabi 106
- Amr b. Âs Camii 11, 25, 40, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 64, 65, 66, 86, 113, 115
- Azerbaycan 30, 114, 115
- Aziz Yuhanna 35
- B**
- Babü Ceyrun 37
- Babu'l-Berid 37
- Babü'l-Ferâdis 37
- Babu'l-İmâra 37
- Babü'n-Nevfere 37
- Babü's-Sâat 37
- Babü'z- Ziyâde 37
- Bahreyn 30
- Barda 114, 115
- Basra 112
- Bedir Savaşı 23
- Beytûlmâl Binası 55, 60, 79, 86, 105, 109
- Beytûlmâl Odası 87, 92
- Bilâl-i Habeşî 28, 29
- Bizans 36, 39, 89
- Bruno Violet 41
- C**
- Cami el-Firdevs 79
- Cizye 17, 20, 24, 60
- Cuma Mescidi 79
- D**
- Davud aleyhisselâm 100, 101, 102
- Divriği Ulu Camii 31
- E**
- Ebu'l Abbas es-Seffah 56
- Ebü'l-meali Müşerref 104
- Ebü Ubeyde b. Cerrah 29
- el-İstahrî 114
- el-Mansur 89
- el-Melikü'l-Muzaffer III. Mahmud 69, 70
- el-Mi'zenetü'l-garbiyye 37
- el Velid b. Abdü'l-Melik b. Mervan 105
- Emevî Halifesi Abdûmelik 102

Emevî/-ler 9, 21, 25, 30, 35, 36,
38, 40, 69, 79, 80, 99, 102, 104,
105, 106, 109, 113, 114
Emir Baybars Çaşniğir 57
Emir Sâlâr 57
Erken Devir İslâm Devletleri 11
Erken Dönem İslâm Mimarîsi 9
Eyyübîler 69, 70, 82, 106, 122

F

Fatihpur Sikri 30
Fatimî Halifesi Abdulaziz 62
Fey 20
Fustat 9, 25, 40, 55, 57, 62

G

Ganimet 17
Gurfe 13, 27, 111

H

Halife Abdülmelik 100, 104
Halife Velid 35, 36, 37, 39, 105
Halife Zahir 99
Hama 9, 30, 40, 64, 69, 70, 71,
72, 73, 102, 104, 109, 113, 114,
115
Hama Ulu Camii 30, 40, 64, 69,
70, 71, 72, 73, 102, 104, 113,
115
Hanefiler 20
Haraç 17, 20, 24, 60
Harran 9, 13, 18, 30, 40, 79, 80,
81, 82, 83, 84, 85, 86, 111, 113,
114, 115
Harran Ulu Camii 30, 40, 79, 80,
81, 82, 83, 84, 85, 86, 113, 115
Hazine Dairesi 30
Hazine Odası 30
Hermann von Soden 41
Hindistan 30, 36
Hızane 111
Hristiyan/-lar 35, 44, 87
Humus 20, 21
Hz. Ali 25
Hz. Ebu Bekir 24

Hz. Ömer 20, 23, 24, 25, 29, 79,
99, 112, 114
Hz. Osman 25
Hz. Peygamber 9, 13, 18, 20, 21,
23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 100,
105, 106, 111

I

Iyaz b. Ganm 79

İ

İbn Cübeyr 79, 80, 86, 113
İbn Rüste 62
İbn Şeddad 79
İbrahim b. Muhammed b. Ya-
fur 106
İbrahim el-Hâşimî 69
İnfak 20
Irak 112
İslâm 9, 10, 11, 17, 19, 21, 22,
27, 29, 30, 41, 64, 99, 102, 104
İslâmiyet 9, 24, 55, 69
İstanbul 10, 13, 17, 23, 25, 28,
30, 36, 37, 41, 44, 55, 64, 69,
80, 87, 102, 104, 114

J

Jupiter Tapınağı 35

K

K.A.C. Creswell 36, 38, 40, 44,
56, 57, 64, 75, 76, 79, 80, 81,
84, 86, 87, 89, 92, 104, 105,
106, 113, 114
Kahire Amr b. As Camii 30
Kilise 35
Kible Mescidi 99, 100, 102, 103
Kopt kilisesi 55
Kubbetü'l-Hazne 35, 37, 39, 40,
41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 51,
52, 53, 69, 71, 72, 73, 74, 75,
76, 113, 114
Kubbetü'l-Kitâb 40
Kubbetü's-Sahra 37, 102, 103,
104

Kubbetü's-Sahre 100, 101, 102
Kubbetü's-Silsile 99, 100, 102,
103, 104, 115
Kudüs 36, 57, 99, 115
Kûfe 30, 112
Kûfi 40, 115
Kur'an-ı Kerim 19, 44, 99, 100
Kurre b. Şerik el-Abesî 56
Kurtuba Ulu Camii 11, 30, 87,
88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 115,
116
Kuzey Afrika 36

M

Makrizî 55
Mal evi 13, 17, 18
Medine 13, 14, 20, 23, 27, 29,
35, 116
Mehdi Billah 69
Mehmet Ali Paşa 57
Mekke 20, 23
Memlük 57, 99
Mengücekliler 31
Mescid-i Aksâ 99, 100
Mescid-i Nebevî 9, 25, 29
Mescid-i Nebî 13, 27, 28, 111,
112, 116
Mesleme 55
meşrebe âliye 13, 27, 111
Mimar Kemaleddin 100
Mi'rac 100
Mi'zenetü'İsa 37
Mi'zenetü'l Arus 37
Mısır 19, 25, 36, 55, 56, 57, 62,
114
Mısır Evkaf İdaresi 57
Moğollar 30
Muallak Kayası 100
Muaviye b. Ebu Süfyan 55
Muaz b. Cebel 29
Muhammed Hamidullah 27
Murad Bey 57

N

Nâsir-ı Hüsvrev 57, 100, 102
Nazım Paşa 41
Nureddin Mahmud b. Zengî 80

O

Ordu Giderleri 21
Osmanlı/-lar 41, 57, 106, 109

Ö

Öşür 17

P

Pococke 57
Preusser 79

R

Râşid Halifeler 24, 29
Roma 37, 69, 79
Romalılar 35

S

Sabiiler 79
Salahaddin Eyyubî 57
San'a 10, 30, 105, 106, 107, 108,
109, 110, 114, 116
San'a Ulu Camii 10, 30, 105,
106, 107, 108, 109, 110, 114,
116
Sefernâme 100, 102
Selahaddin Eyyubî 99
Selçuklular 31
Sultan Kayıtbay 37
Süleyman b. Abdülmelik 60
Süleyman Mabedi 99
Süryani 41

Ş

Şam 9, 11, 30, 35, 37, 38, 39,
40, 41, 43, 44, 45, 46, 56, 60,
64, 71, 72, 75, 86, 89, 102, 104,
109, 113, 114, 115
Şam Emeviyye Camii 72, 86
Şam Evrakı 41
Şam Ümeyye Camii 11, 30, 35,
37, 38, 39, 40, 43, 45, 46, 56,
60, 64, 71, 75, 89, 113, 114, 115
Şanlıurfa 13, 18, 79

T
Türk-İslâm Eserleri Müzesi 41

U
Uliyye 13, 28, 111
Urfa 36

Ü
Üsame b. Yezid et-Tenûhî 60

V
Vebr bin Yuhannes 105
Velid bin Abdülmelik 35

Vergi 28
Violet 41
Vizigot kilisesinin 87

Y
Yahudi 41
Yahya es-Sakafî 105
Yemen 105, 106, 114

Z
Zekât 17, 19, 20, 21, 23, 28, 29
Zengî 69, 80
Zincir Kubbesi 100

ERKEN DEVİR İSLÂM MİMARÎSİNDE BEYTÜLMÂL BİNALARI

Bu eserde Erken Devir İslâm Devletleri için önemli bir müessese olan beytûlmâl, özellikle fizikî mekân olarak ele alınmıştır. İslâmiyet'in erken dönemlerinde beytûlmâlin ne-relerde muhafaza edildiği üzerinde durularak bu mekânların günümüze ulaşabilen örnekleri tespit edilmiş ve tespit edilen yapılar; dönem, mimarî ve tezyinî özellikleri ile incelenmiştir.

Şam Ümeyye Camii, Amr b. Âs Camii, Kurtuba Ulu Camii gibi inşa edildikleri dönemde olduğu gibi bugün de İslâm mi-marîsinin en önemli eserlerinden olan yapıların bünyesinde bulunan, ancak daha önce müstakil olarak yeterince incelenmemiş olan beytûlmâl binalarının ortaya çıkışı, değişimi ve bugün görülebilen örneklerinin durumları hakkında bilgi verilmiştir. Fotoğraf, plan ve çizimlerle desteklenen, beytûlmâl yapılarına özel bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılan bu eserin, konu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılar ve alana ilgi duyanlar için faydalı olmasını temenni ediyoruz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-67-3

9 786258 371673